

Affaldssortering – hvad er meningen?

Af Dan Boding-Jensen, Direktør hos Econet A/S

Affaldssortering, som du kender den i dag, er ikke målet – det er et gigantisk træningsmodul til fremtiden.

Debatten om de mange skraldespande i indkørslen raser med jævne mellemrum. Senest har foreningen 1spand.nu og Signe Molde i DR-programmet "Signe Molde på udebane" sat fokus på det, som et fåtal trodsigt er lykket med at italesætte som et "sorteringstyranni".

Kritikerne har ret i én ting: Systemet i dag kan med rette opleves som ineffektivt, dyrt og besværligt. Men de overser den større systemiske nødvendighed. Hvis vi måler værdien af affaldssortering alene på, hvor meget der bliver til nye produkter i dag, dømmes vi et system, der stadig er i sin spæde fase.

Den nuværende kildesortering er nemlig ikke endemålet. Det er et nødvendigt træningsmodul, der skal gøre både borgere, kommuner og – vigtigst af alt – industrien klar til den dag, hvor produkter rent faktisk er designet til at blive genbrugt. Forstil dig, at alle materialer kan bringes tilbage til industrien og bruges igen til nye produkter uden tab. Det er målet, og vi er kun lige begyndt.

Industrien kan alt – hvis vi spørger dem

Vi taler i dag om den cirkulære omstilling på en måde, så vores medborgere tror vi er tæt på målet.

Ifølge Circularity Gap Report er det danske samfund kun 4% cirkulært, og vi forbruger ressourcer svarende til fire jordkloder, selvom vi kun har én.

Efter et tiår eller mere med luftig snak om Zero Waste, så bliver det nu skrevet ud af bæredygtighedsstrategierne og erstattet af konkrete målsætninger om affaldsminimering, direkte genbrug og reel genanvendelse. Zero Waste er stadig målet på lang sigt men grænsende til useriøst på kort sigt med tanke på de produkter, som i dag ender i skraldespandene.

Grunden til, at genanvendelsen i dag ofte ender som "downcycling" – hvor højkvalitetsplast bliver til havemøbler eller kompostbeholdere – er simpel: Produkterne, der lander i skraldespanden i dag, er ikke designet til at komme tilbage til producenterne.

Emballagerne er et godt eksempel. Producenterne har i årtier dygtigt optimeret deres emballage til at være billig, let og holdbar. Det har resulteret i komplekse sammensætninger af plasttyper, lim og farver, som selv de mest avancerede sorteringsanlæg ikke kan skille ad.

Det har ændret på vores adfærd, hvor både take-away og to-go er eksempler, som har udløst et meget stort forbrug af ikke-cirkulære engangsemballage.

Industrien er i stand til næsten alt teknisk, men de er aldrig for alvor blevet stillet over for kravet om, at deres produkter skal kunne skilles ad igen.

Det sker nu. Med EU's krav til ecodesign (ESPR) og udvidet producentansvar bliver industrien for første gang økonomisk ansvarlig for deres produkters affaldsfase. Vi oplever det allerede nu i butikkerne, men det kommer til at tage tid, før de spæde skridt bliver til den nødvendige forandring.

Industrien flytter sig kun, hvis der er et marked

Ved at sortere vores affald i dag skaber vi de nødvendige volumener af råmaterialer, der kan gøre det profitabelt for virksomheder at investere i de teknologier, der kan håndtere fremtidens rene monomaterialer. Når en rapport fra EU beskriver markederne for genanvendt plast og tekstil som umodent, betyder det ofte, at ingen kan tjene nok penge på at gøre det klar til nye produkter, og i praksis betyder det, at meget stadig ryger til forbrænding.

Tvivl er gift for den grønne mobilisering

Historisk set har vi været her før. I 1990'erne og 00'erne rasede kampen om, hvorvidt vi overhovedet skulle genanvende eller bare brænde alt affaldet af. Vi fik jo både el og fjernvarme. Hver gang der sås tvivl om nytten af vores fælles indsats, falder borgernes vilje til at deltage. Tvivl er gift for den mobilisering, det kræver at ændre et samfunds vaner.

Det ser vi eksempler på hos aktører som 1spand.nu. Selvom deres argumenter efter kogevaske hos Signe Molde blev reduceret til et principielt ønske om frihed fra statslig styring, bliver resultatet det samme: En generel underminering af tilliden til, at det nytter noget.

Sandheden er nok, at vi som samfund har brug for, at alle deltager, hvis vi skal bevæge os fra de nuværende lineære forretningsmodeller til 100% cirkulære materialestrømme.

Fra symptombehandling til designbordet

Når vi sorterer plastik, metal og pap i dag, er det en form for dyr symptombehandling af dårligt produktdesign. Men det er en nødvendig overgangsperiode. Vi kan ikke vente på, at industrien af sig selv opfinder den dybe cirkulære tallerken, før vi begynder at opbygge logistikken og kompetencerne til at sende brugte materialer tilbage til industrien, så de kan bruges igen.

Systemet skal modnes

Vi er ved at opbygge infrastrukturen til den dag, hvor "design for disassembly" ikke bare er et buzzword, men praksis i industrien. *Design for disassembly* betyder, at produkter kan adskilles i mindre dele bestående af rene materialefraktioner, når det kombineres med sund kemi og klare mærkninger, og så er det muligt for maskiner og mennesker at sortere fejlfrit.

Det kan virke dumt at sortere noget i dag, som det her og nu er svært at genanvende optimalt. Men uden efterspørgsel på sorteringskapacitet og teknologi til genanvendelse er det svært at se, at udbuddet af grønne løsninger fra industrien vil materialisere sig. Vi skaber markedet for industrien med vores mange skraldespande og ja, det er også her, det offentlige/dig som betaler.

En ærlig besked fra politikerne

Det ville formentlig hjælpe, hvis både politikere og myndigheder turde at være mere ærlige: Den nuværende sorteringsindsats kan ikke måles på dagens resultater alene. Det er en investering i en radikal omstilling af vores samfunds brug af fysiske materialer, som de færreste endnu kan forestille sig omfanget af.

Vi skal væk fra en forbrugerkultur, hvor vi producerer mest affald i Europa, og hen mod en model, hvor affald slet ikke eksisterer, men blot er ressourcer på afveje. Det kræver, at vi holder ud, selvom systemet føles umodent. For alternativet – at fortsætte med at bruge fire jordkloder og lade industrien passe sig selv – er ikke en farbar vej til et cirkulært samfund.

Succes med affaldssortering starter ved designbordet, men den dør uden borgerens engagement ved skraldespanden. Lad os stoppe debatten om antallet af spande og i stedet tale om, hvordan vi får industrien til at levere de produkter, der gør vores sortering ubesværet og 100% cirkulær.

Andre input til debatten

Her følger links til nogle af de vigtige:

Signe Molde på udebane: [STOP skraldesorteringstyranniet](#)

Synspunkt i Wastetech af Anders Christensen: [Kildesortering eller centralsortering? Debatten overser designets afgørende rolle](#)

[Affaldssortering](#) udgivet af Brancheforeningen Cirkulær

Serie hos Zetland af Clara Grunnet: [Skraldeland](#)

Film fra Affaldets vej - 6 eksempler på materialer fra borger til nye produkter (bemærk fra 2017)

[Aluminium](#)

[Farligt affald](#)

[Glas](#)

[Metal](#)

[Organisk affald](#)

[Plastik](#)

Baggrund og udvalgte kilder

[IDAs strategi for cirkulær økonomi \(2021\) inkl. genanvendelseshierakiet](#)

[Circularity Gap Report Denmark \(2025\)](#)

[Ecodesignforordning](#)